

1940 – 2025

Het was lang na de oorlog dat Mimi Wielaert-Berendsen het eindelijk onthulde. ‘Zulke dingen vertel je je kinderen toch niet?’ zei ze, toen ze het verhaal dat haar zo lang had belast eindelijk in alle details had geopenbaard. Het was als een bevrijding, ruim vijf decennia na het eind van de bezetting die voor haar nog vele jaren door was gegaan.

Haar oorlogsverhaal werd de kern van mijn roman uit 2019: Oorlogsvrede. Het was het relaas van de naoorlogse fotograaf Remco Vanroeslare die veel had meegemaakt in liefde en relaties, totdat zijn moeder hem over de bezetting begon te vertellen die tot ver na de oorlog duurde.

Mimi is op 4 februari 2024 overleden. Ze werd 95. Het huis waar het allemaal gebeurde staat er nog, aan de Noorderakerweg in Amsterdam. Deze novelle is het oorlogsdeel van de roman. Mimi had zelf de alternatieve titel bedacht.

Jeroen Wielaert

Oorlog en overspel

Het hart van de polder

Echte vrede was het in Nederland al lang niet meer toen de vliegtuigen kwamen in de nacht. Het voorjaar van 1940 had niet de blijde verwachting van een mooie zomer. Een geladen lente was het vol mooie zonnige dagen. Onvoorstelbaar, dat was het, in de serene polder ten zuiden van Amsterdam. Land voor koeien was het, niet voor soldaten. Steeds nerveuzer werd het er, in een opeenvolging van onheilspellende berichten. Elke dag stond de radio aan in het polderhuis. Nieuwslezers die met ernstige stemmen over toenemende spanningen spraken, met aanhoudende, dreigende berichten uit Engeland, Frankrijk en Duitsland.

‘Komt er oorlog, pappa?’ vroeg Minnie meer dan eens, met haar zusje Lies naast zich. Ze maakte zich al langer zorgen. Rob Frederiksen wist niet wat hij daarover tegen een jong meisje kon zeggen. Moest hij iets liegen over vrede, dat het allemaal wel mee zou vallen? Hij maande zijn meiden steeds weer tot stilte op het tijdstip van de nieuwsberichten. Hij stuurde ze soms ook de kamer uit. Het was geen aangename verpozing, de informatie uit Hilversum. Onheilspellend, dat was het, vertolkt in plechtig gearticuleerde, neutrale taal. Nederlandse troepen lagen al maanden in volle mobilisatie. Begin april kwamen de berichten over Duitse aanvallen in Noorwegen en Denemarken. Het ging onrustbarend snel, vooral de spoedige overgave van Denemarken.

Frederiksen hield zich graag vast aan het idee dat Nederland neutraal zou blijven, net als in de oorlog van ’14-’18. Het was tegen beter weten in – een algemene gedachte van goede, vrezende vaderlanders.

‘Die moffen hebben hier niets te zoeken,’ zei hij tegen zijn dochters. ‘Laat ze wegblijven, net als de vorige keer, de rotzakken.’

Het was niet bijzonder opvoedend, maar het had wel iets onverzettelijks.

Elders in het land waren er genoeg mensen die graag een goede relatie hielden met de Duitsers, hen vooral te vriend

wilden houden. Het was een enorm afzetgebied, Duitsland, een groot land vol goed geld voor Nederlandse handelaren. Dat wist Rob ook wel, maar hij kon het geen vriendelijk land meer vinden.

'Let maar op,' verzuchtte hij, ijsberend door de huiskamer, breed gebarend. 'Nog even en Adolf heeft alleen nog vrienden bij de NSB. En hoe groot is dat clubje van onze Mussert eigenlijk nog? De moffen zullen een verdeeld land aantreffen. Er zijn er meer goed dan fout, maar wat helpt dat tegen die legers? Ik vraag me af wat voor onderscheid ze maken. Het is in elk geval al jaren duidelijk op wie ze het vooral gemunt hebben... Ach, bij ons staan ze niet als eerste op het erf!'

Minnie hoorde de boze monoloog van haar vader aan. Zijn laatste observatie stelde haar niet gerust. Ze keek naar haar moeder, Geertje. Die schudde alleen haar hoofd. Het was haar manier om veel te zeggen.

In de vroege ochtend van vrijdag 10 mei lieten de Duitsers blijken hoe ze over de neutraliteit van Nederland dachten. Het was nog donker. Duitse toestellen lieten bommen vallen op Schiphol. Verschrikte Nederlandse soldaten vuurden zwetend hun verouderde afweergeschut af.

Minnie en Lies schrokken wakker van het gedreun van de vliegtuigen, de doffe knallen van de kanonnen, het geknetter van de mitrailleurs. Nog nooit had zoveel onheilskabaal geklonken in de buurt van de groene vlakte onder de hoofdstad. Rob en Geertje beklommen de trap naar zolder om naar het nachtelijk begin van de oorlog in Nederland te kijken. Ze zagen opwaaiende wolken vol vlammend licht uit de richting van het vliegveld. Het afweergeschut trok slierten glanzende kralen door de zwarte hemel. Zoiets hadden ze nog nooit gezien. Zo zag oorlog er dus uit. Adembenemend, schokkend, beangstigend.

De twee zusjes kropen huilend bij elkaar in bed, rillend van de zenuwen. Hun vader en moeder kwamen naar beneden om hen gerust te stellen, maar er was op dat moment geen kalmeren aan. Ze waren zelf al nerveus genoeg. De oorlog zou niet komen. Nu was hij er. Het werden ongekend onrustige pinksterdagen.

Minnie en Lies gingen na de angstige eerste nacht op de brug voor het huis spelen. Het voelde aan alsof er niets aan de hand was. Het was rustig buiten, met grote onrust vanbinnen. Geertje kwam bij haar dochters staan. Ze zag een bekende langskomen, een boerin van verderop, dichterbij het water van de ringvaart bij Badhoevedorp.

'Hoe is het?' vroeg ze.

Het antwoord was verrassend opgewekt: 'Ik ben schoon met de pinkster. De koeien staan in de wei. De stal is opgeruimd.' Die beesten waren zelf niet zo gestemd. Ze werden onrustig van de vliegtuigen, door het schieten in de verte dat weer begon. Ze renden ordeloos door elkaar heen over het gras. Het waren geen vrolijk dansende lentekoeien.

De radio verspreidde meldingen over vreemde parachutisten boven Noord-Holland. Frederiksen reageerde er schamper op: 'Duitsers die neerkomen, vermomd als geestelijken of nonnen. Ze hebben wapens bij zich, volgens die omroeper. Hier komt er niet een naar beneden. Kijk maar! Geen vuiltje aan de lucht!' Hij zag zijn dochters naar boven staren en dan weer naar hem. 'Schiphol moeten ze hebben,' zei hij, 'Amsterdam niet. Van schrik verzinnen Hollanders Duitsers die er niet zijn.'

Verwonderd keek hij om zich heen. Het huis, de weg, de

weilanden. Het was doodstil, als altijd. Er was geen bezetter te
bekennen.